

Opsætning, streg og billeder har også noget at skulle have sagt

Interview med Marianne Eskebæk Larsen, lektor,
Pædagoguddannelsen UCC

HENRIETTE ROMME LUND, FAGLIG KONSULENT,
NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Som formand for dansk tegneserieråd, anmelder i avisen Information samt som forfatter til alt fra undervisningsmaterialer til billedbøger, tegneserier og graphic novels har Marianne Eskebæk Larsen en eneste – indlysende logisk, men også temmelig stor – kæphest, når det handler om læsning og analyse af billedtekster: Glem nu ikke det visuelle! Opsætning, streg og billeder har en kolossal betydning for både læseoplevelsen og analysen.

Vi ved en masse om billeder – men gør så lidt ved det

Selvom billedteksterne nok altid har været her, lige fra hulemalerierne til den første bog blev lavet, så tilskrives skreven tekst ofte mere værdi end det visuelle. Noget Marianne Eskebæk Larsen både har noteret sig i flere avisers anmeldelser af billedbøger samt i læreres og litteraturformidlernes tilgang til samme. Teksten får, med hendes ord, forrang.

En årsag til det kan være, mener hun, at skrift har en højere status end billeder, og at de, som har lært at læse, automatisk orienterer sig mod skriften i stedet for mod billederne. Det betyder, at bille-

derne forsvinder i blikket på teksten og bevirker, ifølge Marianne Eskebæk Larsen, at vi overser noget vigtigt. For tekstens visuelle udtryk har stor betydning for både læseoplevelsen og analysen.

- Når jeg skriver læremidler, og når jeg anmelder en billedbog, graphic novel eller tegneserie, så tager jeg alle dimensionerne med, fortæller hun. Med det mener jeg både sidelayout, komposition af billeder, farvevalg, opsætning af tekst samt den anvendte streg og stil. Intet er jo som sådan tilfældigt. Jeg undersøger, ligesom jeg lægger op til, at andre skal undersøge det enkelte værk for at se hvilke udtryk, der tilbyder hvad i forhold til det fortalte.

- Et godt eksempel er Marjane Satrapis selvbiografiske graphic novel *Persepolis*. På et tidspunkt i fortællingen, hvor hovedpersonens veninde dør, ser man en billedramme, der er helt i sort. Jeg oplever det som et udtryk for en sorg så intens, at forfatteren slet ikke kan beskrive det. Derfor skal det ikke fortælles, men vises på en symbolsk måde, der giver læseren rum til at læse sin egen oplevelse af sorgen ind.

I anmeldelser og læremidler opfordrer Marianne Eskebæk Larsen ligeledes til at se på den anvendte skrifttype. De fleste billedbøger er sat med en standardfont, der ikke nødvendigvis understøtter fortællingen og billederne, men i mange tegneserier er teksten skrevet af kunstneren selv. Det gør fonten til et kunstnerisk udtryk på linje med tekstens øvrige visuelle udtryk.

Billedtekster i dagtilbud og skole

Billedbogen har længe været en fast bestanddel i landets dagtilbud, tegneserien i mindre grad. Både fordi den mere anses som fritidslæsning, forklarer Marianne Eskebæk Larsen, og fordi det kan være svært at læse en tegneserie højt for en større børnegruppe, da man skal pege meget og derfor ofte afbryde oplæsningen.

I mange tegneserier er teksten skrevet af kunstneren selv. Det gør fonten til et kunstnerisk udtryk på linje med tekstens øvrige visuelle udtryk.

I skolen er tegneserien, blandt andet på grund af, at forlagene er begyndt at udgive graphic novels, nu kommet ind i undervisningen i udskolingen og lidt på mellemtrinnet. I det hele taget noterer Marianne Eskebæk Larsen sig, at flere og flere billedbøger, tegneserier og især graphic novels finder vej ind i skolens danskundervisning.

- Det skyldes både, at billedbøgerne nu også henvender sig til de lidt ældre børn, og at der er opstået flere og flere blandingsgenrer, altså hvor billedbøger og grafiske romaner henter inspiration fra hinanden. Fra at have været et nedprioriteret udtryk, nok på grund af billedernes tyngde i forhold til teksten, er de steget i status.

Årsagen, mener hun, kan være, at de tager mere alvorlige emner op og er kunstnerisk udfordrende. Og så skal man nok heller ikke overse, at de udgives i et format, der mere ligner en bog og derved markerer en afstand til de tidligere lidt slaskede tegneseriehæfter. Alt det gør, at dansklæreren kan forsvare at tage dem ind.

Som stor tegneseriefan glæder det Marianne Eskebæk Larsen, at billedteksterne ikke længere kun anses som fritidslæsning. Samtidig mener hun, at de, i nogle sammenhænge, kan øge læselysten eksempelvis på mellemtrinnet, hvor eleverne typisk bliver mindre læsemotiverede. Dog er det ikke helt enkelt at læse dem, fordi man skal være opmærksom på mange forskellige elementer og deres samspil.

En visuel bagage

- Jeg tror på, fastslår hun, at alle har en naturlighed i tilgangen til det visuelle frem for til tekst. Ganske enkelt fordi der er en sammenhæng mellem vores synsevne og billedperception. Vi indoptager jo dagligt en masse synsindtryk, og viden herfra overfører vi, når vi eksempelvis afkoder Kaptajn Haddock i løb rundt om Møllenborg slot. Vi skal derimod undervises i at lære at læse.

Naturligheden til det visuelle betyder dog ikke, understreger Marianne Eskebæk Larsen, at der ikke også er noget, vi skal lære, når det handler om billeder. Her skal vi nemlig kunne forholde os analytisk og fortolkende, og det handler derfor om at kunne se og sætte ord på, hvad det er, billedteksten vil vise os, og hvordan den viser os det.

Billedbogsforskningen og tegneserieforskningen henter sit fagsprog fra forskningsgrene som filmvidenskab, billedkunst og litteraturvidenskab, som de lader krydse og berige hinanden. Og Marianne Eskebæk Larsen mener, at det er en sådan tilgang, som anmeldere, lærere og litteraturformidlere kan hente inspiration i, i den analytiske tilgang til multimodale tekster. Det har yderligere den fordel i en undervisningssammenhæng, at man kan arbejde videre med begreber, børnene allerede kender fra de forskellige fag.

Endvidere mener hun, at man skal stimulere børnene visuelt for også derigennem at gøre dem til skarpe visuelle læsere og her spiller forældre, lærere og pædagoger en stor rolle:

- På den ene side vokser alle børn jo op i en stærkt visuel kultur primært grundet digitale medier. Men på den anden side vil der være forskel på, om man som barn kun får inspiration via YouTube –

og her skal det understreges, at jeg absolut intet har imod YouTube – eller om man også bliver hevet med på kunstmuseum og ud i naturen og har en voksen at tale med om billederne. Der er billeder alle vegne, og det handler om at se dem og forholde sig til dem.

- Endvidere kan de professionelle, som børn møder i institutionerne, berige børnenes visuelle viden. I dagtilbuddet ser vi, hvordan små børn orienterer sig mod bogens billeder i en oplæsningsituation, ikke mod teksten, og den interesse skal vi gribe og udvikle via eksempelvis billedværksteder. I skolen kan det være via fag som design og billedkunst.

- Min pointe er, at jo flere forskellige visuelle indtryk børnene møder, og jo mere de italesættes, jo mere har de med sig, når de møder nye billedtekster, slutter hun.

Din genvej til viden

FRONTREAD™

FrontRead er et unikt online træningsforløb, der måler læsehastighed og forståelse hos brugeren, og giver 4 effektive øvelser til at træne øjet, hjernen og vores læsestrategi.

Kontakt os for at få et prøveabonnement til din skole.

FRONTREAD Åbogade 15 – 8200 Aarhus N Tlf.: 2682 1500 / info@frontread.dk www.frontread.dk